CUVÂNTUL ROSTIT DE EPISCOPUL MIRON CRISTEA PE CÂMPUL LUI HOREA LA 1 DECEMBRIE 1918

Mărită naţie română!

Sunt aproape două mii de ani de când împăratul Traian a sădit, a altoit nobila viţă română în tulpina vânjoasă a rezidentului neam dacic, dând astfel naştere poporului nostru român.

Ca o sentinelă neadormită şi credincioasă a organizaţiei şi civilizaţiei romane, a răspândit acest popor lumina culturii latine, prefăcând aceste plaiuri şi ţinuturi – pe atunci încă sălbatice – în „Dacia Felix".

Dar năvala hunilor şi a numeroaselor hoarde barbare – câte s-au strecurat pe aicea în curs de veacuri – nu numai că ne-au stingherit în munca şi opera noastră, ci ne-au înfrânt pentru multă vreme, şi ceea ce a fost mai rău pentru noi, ne-au divizat, ne-au împărţit.

Astfel, cu timpul am ajuns unii în jugul maghiarilor, dedaţi de la fire, ca şi ceilalţi turani, a trăi din sudoarea altora, iar alţii au ajuns în robia turcilor, mai târziu a germanilor și a țarismului rusesc. Mai lungă a fost robia noastră a românilor din Ungaria şi Transilvania, care a durat o mie de ani.

V-aş amărî prea tare sufletele şi aş prea întuneca seninătatea acestui frumos praznic naţional, dacă v-aş înfăţişa icoana amănunţită a lungilor noastre suferinţe din cursul acestor 10 veacuri.

Amintesc numai:

Cum am zăcut veacuri întregi în cea mai neagră iobăgie;

Cum am fost proscrişi de legile nu numai aspre, ci draconice ale lui Verböczy;

Cum în atâtea rânduri ne-am pierdut pe toţi conducătorii;

Cum ne-au sfâşiat chiar credinţa strămoşească;

Cum au rupt legăturile canonice şi fireşti ale bisericei noastre cu biserica mamă a fraţilor de dincolo;

Cum ne-au bătut păstorii, ca să se risipească mai uşor turma;

Cum au hrănit cu scump sângele nostru toate lipitorile lepădăturilor străine ş.a.

Dară cu toate astea – precum după vorba lui Alecsandri „Ceahlăul sub furtună nu cade muşuroiu" –, aşa şi puterile neamului românesc n-au putut fi sdrobite pentru totdeauna. Din contră! Mulţumită puternicei însuşiri a poporului de-a spori văzând cu ochii, s-a împlinit faţă de noi cuvântul poetului;

„Barbarii vin, barbarii trec, românul îi petrece;

Şi – unde unul a căzut – răsar în locu-i zece".

Astfel codrul neamului a odrăslit mereu, suplinind nu numai golurile marilor jertfe, ci am fost chiar în stare să dăm lumii – pe lângă multe altele – şi eroi, ca Ioan Corvinul, carele – ca şi Ştefan cel Mare – a frânt puterea semilunei păgâne, pe Matei Corvinul, care a fost cel mai mare rege al Ungariei.

Însă cu cât începeau să iasă la iveală mai bine strălucitele noastre însuşiri strămoşeşti – cu atâta se sileau mai tare turanicii noştri tirani a ne asupri şi strâmtora.

Orbiţi de gogoriţa „ideii de stat naţional maghiar” nu s-au ruşinat a născoci cele mai drăceşti căi şi mijloace cu scopul hotărât de a ne desfiinţa şi maghiariza. De-o parte Habsburgii haini şi meşteri întru a semăna intrigi şi discordie între popoarele fostei monarhii, ca astfel să le poată domina şi să se poată susţinea, contele negru Iuliu Andrássy, pe care intenţionează republica maghiară a-l trimite ca delegat la tratativele de pace, a declarat în camera ungară: „Cauza naţionalităţilor din Ungaria este chestie de putere, nu de drept”. Mai ales ceea ce au făcut cu noi în anii din urmă trece toate marginile: Strigau la cer răsbunare nedreptăţile, cari trebuia să le suferim. Ne durea mai ales încătuşarea sufletului nostru românesc şi răpirea şcoalelor, căci n-am uitat nicio clipă admoniţia de la 1848 a marelui Bărnuț: „Şi cu cât vor învăţa mai mulţi români la şcolile străine, cu atât va pierde naţiunea mai mulţi fii”; fiecare fiu înstrăinat era o bucată ruptă cu dureri din trupul nostru.

În faţa asupririlor şi a nedreptăţilor, pe cari nu le puteam opri, ne-am retras resemnaţi la vetrele familiilor şi la altarele bisericilor noastre; şi acolo am străjuit cu neadormită grijă şi am salvat scumpele comori ale sufletului: legea, limba, datinele strămoşeşti şi toată moştenirea fiinţei noastre etnice de români.

Dar asupririle acestea – deşi ne-au împestriţat cu străini pământul strămoşesc prin colonizări şi, cu toată forţa mijloacelor de guvernământ, ne-au înstrăinat oraşele, ne-au ţinut în neştiinţă, împiedecând aproape orice progres – totuşi nu ne-au putut istovi, ci ne-au făcut mai rezistenţi, ne-au întărit, ne-au închiegat. Iară ţara fraţilor din regatul liber a devenit pentru noi steaua strălucitoare a nădejdilor noastre de mai bine.

Prinzând curaj, am înteţit tot mai mult lupta noastră politică pornită în contra opresorilor noştri, cristalizând tot mai clar ţinta aspiraţiunilor noastre naţionale.

La anu 1866 scrie Papiu Ilarian unui deputat român din parlamentul ungar: „Românii să pretindă curat şi simplu ca să fie naţiune politică egală ... Numai înainte cu curaj şi cauza voastră va ajunge la cunoştinţa Europei – şi atunci aţi câştigat totul”.

Bărăbăteştile lupte politice ale episcopilor şi fruntaşilor noştri conducători, pecetluite cu însemnate jertfe de mucenici naţionali, formează pagini strălucite ale trecutului nostru întreg.

Ele au convins pe marile popoare, cari conduc destinele lumii, despre sfinţenia şi despre îndreptăţirea aspiraţiunilor noastre spre libertate.

Şi când tiranii noştri seculari au intrat şi în sfintele noastre biserici şi ne-au pângărit altarele lor, pe cât de sfinte pe atât de româneşti, fraţii noştri liberi n-au mai putut suferi umilirea noastră. Atunci mai marele fiu al marelui său părinte Ioan Brătianu – în casa căruia s-au cltivat cu sfinţenie cultul desrobirii noastre, cu aprobarea plină de însufleţire a tuturor factorilor competenţi, urmaţi de toată ţara – a sfătuit, din poziţia sa plină de răspundere, pe Vodă, să scoată sabia şi să înceapă lupta alăturea de acele popoare, pe a căror steag este scris „Înfrângerea tiraniei, biruinţa dreptăţii şi eliberarea popoarelor asuprite”. Ajutorul Celui de Sus a fost cu ele şi cu noi; căci, după cum spunea Nicolae Bălcescu: „Dumnezeu a lăsat libertatea pentru popoare; şi cine se luptă pentru libertate, se luptă pentru Dumnezeu”.

După 52 luni de uriaşe jertfe şi de mult sânge românesc vărsat în lupte crunte a biruit sfânta şi mântuitoarea poruncă din solia puternicului Mesia-Wilson: „Tot poporul trebuie să aibă libertatea a fi stăpân pe sine şi a-şi croi însuşi viitorul şi soarta”.

Ca să ne folosim şi noi românii din Ungaria şi Transilvania de dreptul cuprins în acest evanghelic principiu, am venit la această istorică şi măreaţă adunare naţională în străvechea Alba-Iulia, de care ne leagă amintirea celor mai crude chinuri şi suferinţe, dară şi cea mai sfântă nădejde.

Deşi au trecut decenii, chiar veacuri de atunci, totuşi şi acum aud cum geme de adânc din fundul temniţei regele munţilor Iancu, aud mai ales suspinele, vaietele şi sfâşietoarele urlete de durere ale mucenicilor Horia şi Cloşca, cari aici au fost traşi pe roată.

Sub impresia acestor amintiri amare, sub impresia proaspetelor noastre suferinţi din anii războiului... care român mai poate dori să mai trăim în acelaşi stat cu maghiarii? Cine ar dori aceasta nu poate fi român. Promisiunile deşarte din cursul veacurilor ne-au învăţat a nu mai avea în maghiari nicio încredere.

Dar chiar de s-ar fi şters din sufletul nostru orice amintire a muceniciei noastre de veacuri încă nu ne putem gândi la altceva decât la aceea ce-au hotărât şi făcut fraţii din Basarabia şi Bucovina, adică la unirea cu scumpa noastră Românie, alipindu-i întreg pământul strămoşesc.

Aceasta trebuie să fie singura noastră tendinţă firească; doară idealul suprem al fiecărui popor, ce locuieşte pe un teritor compact, trebuie să fie unitatea sa naţională şi politică. Am fi nişte ignoranţi vrednici de dispreţul şi râsul lumii dacă în situația de azi am avea altă dorinţă. Numai din unirea tuturor românilor de pretutindeni vor putea răsări astfel de producte și manifestațiunii ale geniului nostru naţional, cari prin însușirile lor specific româneşti să contribuie la progresul omenirii.

Deci – oricât de tare ar fi gardul Carpaţilor care până acum ne-a despărţit de fraţii noştri – totuşi şi aici – în atmosfera tradiţiilor lui Mihai Viteazul – nu pot decât să exclam împreună cu poetul Rădulescu Niger:

„Hotarele de astăzi sunt margini trecătoare,
de care timpul râde;
Căci el pătrunde-n taina ursitei viitoare,
când ele s-or deschide !”

Ceasul deschiderii a sosit. Nu putem să rătezăm Carpații, căci ei sunt şi trebuie să rămână și în viitor inima românismului, dar simţesc că astăzi, prin glasul unanim al mulţimii celei mari, vom deschide larg şi pentru totdeauna porțile Carpaților, ca să poată pulsa prin arterele lor cea mai caldă viață românească și, ca prin aceasta, să ni se înfăptuiască „acel vis neîmplinit, copil al suferinței, de-a cărui dor au adormit și moșii, și părinții”.

Am ferma convingere că toți cu un singur glas și prin voi glasul întregii națiuni se va concentra asupra singurei dorințe pe care o pot exprima în trei cuvinte: „Până la Tisa”.

Amin.

Biblioteca Despărțământului București al Asociațiunii ASTRA, *Marea Unire de la 1 Decembrie 1918*, București, 1943, p. 122–128.